

Сергій Полтавець,

канд. політ. наук, старш. наук. співроб. відділу обслуговування інформаційними ресурсами НЮБ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

РЕТРОСПЕКТИВНІ ДОКУМЕНТИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Проаналізовано комплекс першоджерел з історії українського козацтва. Простежуються перспективи наповнення, розширення та популяризації джерел з історії української державності як у національному інформаційному просторі, так і поза ним.

Ключові слова: національний інформаційний простір, українське козацтво, гетьманська влада, першоджерела.

Розширення джерельної бази набуває особливої ваги у разі потреби здійснювати наукові пошуки у сфері історичних і політичних наук. Водночас міждисциплінарні дослідження, наприклад, історії, соціології, політології та інших дисциплін суспільствознавчого спектра, вимагають залучення якомога більшого та ширшого кола джерел. Досліджуючи суспільні процеси, що відбувалися на українських теренах у період Національної революції середини XVII ст., часто-густо зіштовхуєшся з потребою вільного та швидкого доступу до тогочасних першоджерел. Друковані видання цього періоду вітчизняної історії широко залучаються вченими як «фундамент» у вибудовуванні нових наукових концепцій. Попри це на сьогодні для національного інформаційного простору залишається актуальною проблема розширення меж національного інформаційного простору шляхом включення до нього документів, зокрема з історії українського козацтва. На цьому шляху існує велика кількість перешкод об'єктивного та почасти суб'єктивного характеру. Так, зокрема, Г. Ковальчук справедливо наголошує: «Постає питання відбору друкованих видань для першочергового поцифрування, адже нереально, принаймні найближчими роками, перевести у цифровий формат усі книги, журнали, газети, що були колись надруковані чи зберігаються, наприклад, у державних сховищах» [1, с. 141]. До того ж слід мати на увазі, що «електронні бібліотеки стародруків і рукописів принципово відрізняються від традиційних текстових бібліотек тим, що містять не текстову

інформацію, а безпосереднє зображення сторінок...Тому технологія створення електронної колекції стародруків, окрім традиційного бібліографічного опису, перш за все повинна передбачати підготовку електронної копії видання [2, с. 145].

Жодна з подій у політичній історії нашої держави не може зрівнятися із Українською національною революцією середини XVII ст. за кількістю створених про неї праць. Історична та політична наука має у своєму розпорядженні різноманітні матеріали та архівні документи, що висвітлюють ті часи. Хоча одночасно слід зазначити, що велика кількість автентичних документів безповоротно втрачена.

Сучасні державотворчі процеси, що відбуваються в Україні, супроводжуються зростанням інтересу до вітчизняної історії, прагненням усебічно пізнати та творчо осмислити історичний досвід, набутий на різних, насамперед, переломних етапах поступу українського суспільства. Нинішній період розвитку держави постійно вимагає відповіді на запитання: як подолати суперечності та небезпеки на цьому нелегкому шляху? які історичні уроки є особливо актуальними? Саме тому «...осмислення історичного шляху, який пройшла наша країна, гостро вимагає розширення інформаційної бази наукових досліджень, уважного вивчення недостатньо ще освоєних джерел з метою створення дійсно наукової історії» [3, с. 259].

Історія українського козацтва, яка налічує понад 500 років, залишила для нащадків велику кількість різноманітних джерел, більшість з яких уже введена до наукового обігу. Той факт, що історики вже майже 200 років активно досліджують феномен козацтва, оприлюднюють нові документи та археологічні знахідки, поповнюють історіографію проблеми новими дослідженнями, дає підстави твердити про загалом високий рівень актуалізації теми. Аналіз відповідних джерел і врахування уроків минулого мають допомагати уникнути тих помилок і прорахунків, які мають місце на сучасному етапі державного будівництва.

Активне залучення різноманітних писемних джерел з історії козаччини розпочалося ще в першій половині XIX ст. і пов'язувалося з діяльністю представників так званої дворянської історіографії в Російській імперії. Її активні діячі – М. Бантиш-Каменський та його син Д. Бантиш-Каменський, В. Рубан, Ф. Туманський та ін. – провели велику археографічну роботу та видали чимало джерел з історії України. Серед перших таких видань особливо цінними є видання Д. Бантиш-Каменського «Джерела малоросійської історії» у 2-х частинах (М., 1858; 1859). Серед тогочасних інституцій, які проводили потужну археографічну роботу,

слід відзначити Московське товариство історії та старожитностей російських, у «Читаннях» якого впродовж середини – другої половини XIX ст. було видано чимало пам'яток української давнини. Слід зазначити, що видання джерел з української історії проводилося значною мірою завдяки ентузіазму секретаря товариства, українця за походженням Й. Бодянського (саме він посприяв і виданню зібраних Д. Бантиш-Каменським джерел). Важливу роль у публікації документів з історії України відіграла Петербурзька археографічна комісія, яка видала багатотомну серію «Акти Південно-Західної Росії». У виданні цих джерел узяли активну участь українські вчені М. Костомаров, П. Куліш та російський дослідник Г. Карпов.

Водночас у Києві з 1843 р. велику пошукову роботу провадили співробітники Тимчасової комісії для розбору давніх актів при київському військовому, подільському та волинському генерал-губернаторі (згодом – Київська комісія для розбору давніх актів та Київська археографічна комісія). Зусиллями членів комісії (В. Антонович, М. Владимирський-Буданов, М. Грушевський, В. Іконников, М. Костомаров та ін.) було видано багатотомні серії «Пам'ятки, видані Тимчасовою комісією для розгляду давніх актів...» і «Архів Південно-Західної Росії». На останню третину XIX – першу третину XX ст. припадає діяльність київського «Історичного товариства ім. Нестора-Літописця», з яким активно співпрацювали практично всі відомі українські історики. Друкованим органом товариства стали «Читання в Історичному товаристві Нестора-літописця», у яких також було видано чимало архівних документів з історії козацтва. Великий джерельний масив з історії козацтва зібрав і упорядкував Д. Яворницький, видавши в 1902 і 1908 рр. у Володимирі двотомник «Джерела до історії запорозьких козаків». Водночас у Львові оприлюднення документів і матеріалів з досліджуваної проблеми ґрунтовно займалося Наукове товариство ім. Шевченка, яке видавало власні «Записки», а також оприлюднило багатотомну серію «Джерела до історії України-Русі». У його роботі брали активну участь не лише українські історики, а і їхні колеги з Польщі та інших держав.

У радянській період до Другої світової війни пошук і публікацію документів з історії козаччини на рівні інституцій проводили Археографічна комісія ВУАН, проте вже в 30-х роках XX ст. через тиск з боку влади її діяльність було фактично паралізовано. Серед повоєнних видань джерел з історії досліджуваної проблеми передусім варто згадати тритомник «Возз'єднання України з Росією», присвячений 300-річчю Переяславської ради. Виявлення документів для збірника проводилося

як в Україні, так і Росії. До його підготовки були залучені співробітники Інституту історії АН СРСР, Інституту історії АН УРСР, Архівного управління МВС УРСР, ЦДАДА СРСР, ЦДІА УРСР, а переклад документів з латинської й польської мов здійснено в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка. Перший том охопив хронологічний період з 1620 до 1647 рр., другий – 1648–1651 рр., третій – 1651–1654 рр. До видання було включено значну кількість документів і матеріалів, уперше введених до наукового обігу та підготовлених за всіма тогочасними археографічними правилами. Разом з тим збірник уже у своєму задумі мав тенденційний характер. Автори тритомника ставили перед собою завдання «виявити й опублікувати найхарактерніші документи про економічні, політичні та культурні зв'язки України з Росією ... і матеріали про всесторонню допомогу російського народу українському народу в його боротьбі проти іноземних загарбників». Інші документи з історії українсько-російських відносин, які не вписувалися в концепцію «дружби народів і віковичного прагнення до возз'єднання», до уваги не бралися. Так, зокрема, до видання не ввійшло багато документів з архівів Польщі. Частина з них була оприлюднена лише в 1965 р. Проте, незважаючи на таку упередженість, тритомник став вагомим внеском істориків у справу оприлюднення джерельної бази з історії українського козацтва та державного будівництва в Україні. Чимало вміщених у ньому документів проливають світло й на відносини влади та опозиції. Так, наявні документи дають можливість простежити прояви опозиційності гетьману й старшині та неоднорідності козацької маси вже з перших десятиліть зміцнення козацтва як окремого стану. Про це говорять документи, починаючи з козацького повстання 1631 р. та обговорення чисельності козацького реєстру, згідно з якими частина козаків не визнала рішення старшини. Окремі прояви опозиційності та неоднозначного ставлення козаків до влади відображено й у інших документах збірника.

Велику пошукову роботу проводили й окремі дослідники, зусиллями яких виявлено та оприлюднено чимало важливих документів. Так, наприклад, Ю. Мицик безпосередньо ввів до наукового обігу чимало документів з історії національної визвольної війни середини XVII ст. Щоправда, велика робота проведена дослідником ще в радянський період. Серед оприлюднених ним матеріалів – універсали, листи та інші документи Б. Хмельницького [4], І. Мазепи та інших гетьманів, дипломатичні звіти, листи польських шляхтичів про воєнні події в Україні [5] тощо. Ю. Мицику належить і ґрунтовна монографія [6], яка містить

докладний огляд джерел з історії національно-визвольної війни середини XVII ст., що зберігаються в архівосховищах і рукописних підрозділах бібліотек України, Росії, Польщі, Білорусі, Литви та інших країн. Автор також окреслив коло тих держав і їх архівів, де ще зосереджено значний масив джерел з досліджуваної проблеми, який досі не опрацьований дослідниками. Ідеться, серед іншого, про архіви Туреччини, Італії, Швеції та інших держав. Велику пошукову роботу проводили й інші українські та зарубіжні вчені.

Водночас потужну археографічну роботу проводили дослідники української діаспори, які оприлюднили чимало важливих документів з архівів Польщі, Німеччини, Швеції, Франції, Ватикану та інших держав. При цьому на рівні інституцій, які активно займалися виявленням і виданням документів з історії козаччини, передусім становлення та розвитку Козацької держави, слід передусім відзначити Ватиканський та Гарвардський українські дослідні центри.

Разом з тим у радянській Україні ідеологічні обмеження й перепони стояли на заваді активному науковому пошуку та розробленню багатьох проблем української історії. Лише наприкінці 80-х – на початку 90-х років XX ст. такі обмеження було знято, а за роки незалежності України історики та політологи отримали можливість більш чітко й послідовно працювати над вибраними темами. У цей час відбулися і величезні зрушення в публікації документів, які проливають світло на окремі аспекти відносин влади та опозиції періоду козаччини. Так, лише зусиллями співробітників Інституту історії України й Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України було видано окрему серію «Матеріали українських гетьманів». Публікуються інші численні серії та окремі збірники документів, які поступово заповнюють білі плями історії України досліджуваного періоду.

Отже, наявний комплекс джерел з історії козаччини досить різноманітний як за своїм походженням, так і за характером вміщеної інформації та її цінністю. Відповідно, різні джерела потребують різного підходу до їх аналізу та використання. Оскільки на сьогодні якоїсь єдиної усталеної класифікації історичних джерел немає, адже, як вірно зазначив відомий джерелознавець Я. Калакура, «для кожної епохи, для кожного історіографічного періоду розвитку історичної науки властиві деякі специфічні різновиди джерел» [7, с. 60], вважаємо за доцільне запропонувати власну класифікацію джерел з досліджуваної проблеми.

Пропонована класифікація джерельної бази загалом базується на тих схемах, які використовуються істориками, адже саме історики найбільш

послідовно впродовж тривалого часу здійснюють пошукову роботу та вводять до наукового обігу нові документи й матеріали. Відповідно до опрацьованих істориками класифікацій, вважаємо за доцільне виділити два види писемних джерел з досліджуваної проблеми: 1) документальні; 2) наративні. У свою чергу, серед документальних джерел виділяємо офіційно-розпорядчу документацію (універсали та накази козацьких гетьманів і полковників, підтвердження привілеїв тощо, угоди та пакти між гетьманом і старшиною та простими козаками тощо) та дипломатичні документи (матеріали переговорів козацьких делегацій та депутатів з польськими королівськими урядовцями та магнатами і військовими начальниками, царськими урядовцями та воєводами; документи угод і дипломатичних перемовин гетьманів із польським, російським, шведським, трансільванським й іншими дворами; донесення та звіти дипломатів тощо). Досить значним є й комплекс наративних джерел, серед яких слід відзначити літописи та хроніки; мемуарну літературу (щоденники, діаріуші, мемуари, записки очевидців); листування тощо.

Серед офіційних документів, які безпосередньо проливають світло на характер відносин влади та опозиції, слід передусім відзначити гетьманські універсали та накази. Загалом у період козаччини універсали були головним адміністративно-розпорядчим і політичним актом, який виражав волю правителя. У свою чергу, накази переважно включали розпорядження козацькій старшині чи гетьманській адміністрації щодо здійснення певних дій. Станом на сьогодні дослідниками зібрано, упорядковано та оприлюднено велику кількість таких актів, які вийшли з-під пера не лише гетьманів, а й полковників та, навіть, окремих козацьких сотників. Аналіз універсалів показує, що переважна більшість із них підтверджувала привілеї та володіння шляхти, старшини й монастирів. У контексті владних відносин передусім заслуговує на увагу те, що, надаючи універсалом певні права та привілеї на володіння старшині, гетьман тим самим не лише зміцнював державний апарат і військо, залучаючи до служби тих чи інших потрібних йому людей, а й значною мірою ставив їх у залежність від себе. Характерно, що на початковому етапі розбудови козацької держави відповідна власність і привілеї надавалися старшині й козакам лише на період служби (так звані рангові маєтності). Так, приміром, 3 травня 1656 р. Б. Хмельницький універсалом надав товаришеві Чернігівського полку О. Силичу млин на річці Білоусівка в «держання та спокійне вживання» [8, с. 186–187].

З огляду на це будь-який прояв вільнодумства, не кажучи вже про ігнорування волі гетьмана, міг призвести до втрати наданих раніше привілеїв

і передачі їх іншому, більш лояльному до влади службовцю. Крім того, своїми універсалами гетьмани нерідко підтверджували попередні права на володіння шляхтичам, які заявили про підтримку гетьманської влади чи виступили на боці гетьмана під час війни. Зокрема, Б. Хмельницький 8 січня 1649 р. видав універсал про заборону порушувати земельні володіння шляхтича С. Снетинського у Коростишеві та Городську, мотивуючи це тим, що «мы шляхетского пана С. Снетинського не бачачи ни в чомь Воиску нашому Запорозкому противного» [8, с. 86–87]. Такі привілеї нерідко надавалися одним універсалом шляхті цілого повіту. Подібним чином діяли і наступники Б. Хмельницького. Проте зростання ролі козацької старшини проявилось, серед іншого, і в тому, що поступово гетьманськими універсалами певні привілеї, у тому числі на містечка, села, млини тощо, почали переходити у спадок або передаватися в довічну власність їхнім нащадкам. Останнім за заслуги їхніх батьків чи чоловіків перед державою і гетьманом підтверджувалися попередні привілеї й надавалися нові. Так, скажімо, 28 липня 1669 р. гетьман Д. Многогрішний своїм універсалом підтвердив права І. Биховця на млин, розташований на річці Смолянці та слободи Будище і Буханка, наданих за його та його батька заслуги перед Військом, із дозволом побудувати на своїй землі ще один млин [9, с. 511–512]. Таким чином, незважаючи на загалом відсутність в універсалах прямих відомостей щодо характеру владних відносин і можливої опозиції до гетьманської влади, вони містять корисну інформацію про особливості взаємовідносин між гетьманом і старшиною та козаками.

Другий тип універсалів, який проливає світло на владно-опозиційні відносини, має переважно інформаційний характер і стосується повідомлень про перемогу над опозиціонерами. Так, 1 січня 1669 р. П. Дорошенко у своєму універсалі [9, с. 424–425] до козацтва, цивільної адміністрації та духовенства стверджував про об'єднання України по обидва боки Дніпра під однією булавою завдяки перемозі над своїм супротивником Суховієм, якого підтримували запорожці й татари. Із подібним універсалом [9, с. 425–426] 4 січня 1669 р. П. Дорошенко звертається до ніжинського полковника та всього козацтва цього полку, інформуючи про свою перемогу та закликаючи козаків і надалі боротися з усіма, хто виступить проти гетьмана. Однак орієнтація старшинських угруповань на різні держави та розбіжності між ними з часом лише посилювалися. Уже 10 липня 1672 р. П. Дорошенко звертається з універсалом до Паволоцького полку [9, с. 433–434], у якому повідомляє про перемогу над військом М. Ханенка та поляків. У свою чергу М. Ханенко

видає універсали до Ніжинського та Переяславського полків [9, с. 577–581] із закликом виступити проти П. Дорошенка. Руйнівні наслідки багатовладдя ще більше посилюються після того, як на Лівобережжі гетьманом обирають Д. Многогрішного, а П. Дорошенко не визнає його владу. При цьому він звертається із закличними універсалами до лівобережних козаків і посполитих із пропозицією переселитися на Правобережжя. Зокрема, такий універсал від 21 лютого 1675 р. [9, с. 438] П. Дорошенко видає до вереміївського отамана з товариством та міщан і посполитих. Таким чином, гетьманські універсали й накази дають змогу, серед іншого, простежити вплив сусідніх держав на формування опозиційних настроїв у середовищі козацької старшини та негативну роль останньої у державотворчих чинниках тогочасної Української держави.

Серед дипломатичних документів у першу чергу слід відзначити переговори між козацькими гетьманами й іноземними володарями, які містять відомості про формування Української козацької держави та її державного апарату, ієрархію владних відносин тощо. Такими є, наприклад, листи та статті шведського короля Карла Густава, запропоновані Б. Хмельницькому в 1656 р. під час двосторонніх переговорів, про умови переходу останнього під протекторат Швеції [10, с. 107–116.] У них, зокрема, регламентуються повноваження гетьмана і його адміністрації, особливості взаємин гетьмана зі шведським королем, а також окремі аспекти владних відносин у козацькій державі. Карл Густав розглядав різні варіанти трактування новоутвореної козацької держави – від удільного князівства та протекторату до цілком незалежної держави, з якою можна укласти військовий союз. Шведський король також намагався з'ясувати у Б. Хмельницького, як він бачить власний статус і владні повноваження та пропонував кілька варіантів правового оформлення влади гетьмана: спадкове князівство, виборність гетьмана козаками, надіслання на затвердження короля кількох кандидатур на посаду гетьмана тощо. При цьому гетьманові пропонувалася незалежність його влади від будь-яких внутрішніх чинників, у тому числі навіть за умови порушення ним певних привілеїв і вольностей місцевого населення та козаків, про що буде повідомлено шведського короля підданими гетьмана. Лише королівський суд, згідно із запропонованими К. Густавом статтями, зможе визначити провину гетьмана та покарання за неї. Водночас ні цивільна влада козацької держави, ні Військо запорізьке не можуть змістити гетьмана з посади. Отже, згідно зі шведським проектом будь-які прояви опозиційності до гетьмана всередині держави розглядалися як злочин підданих проти волі свого володаря, що було характерних для тогочасних європейських монархій.

На сьогодні до більшості з перелічених вище першоджерел з огляду декілька факторів, зокрема час і місце видання, малу кількість примірників, стан їх збереженості, існує обмежений доступ. Мова йде про те, що з подібними документами дослідник часто змушений працювати лише безпосередньо в стінах бібліотеки чи архіву. Подібна ситуація, крім власне побутових, технічних незручностей, водночас звужує можливості наукової комунікації між ученими, а відтак негативно впливає на формування системи знань як складової інформаційного простору. З іншого боку, враховуючи, що в останнє десятиліття роль друкованої книги, як носія інформації, поступово зменшується, а натомість на перший план виходять продукти новітніх інформаційних технологій у вигляді різноманітних електронних «читалок», синхронно актуалізується проблема «переміщення знань» з «паперу» в «цифру». Тенденція до розширення національного інформаційного простору, безперечно, зберігатиметься й надалі. Саме тому важливо, щоб ніша джерел з історії української державності в національному інформаційному просторі поступово наповнювалася, розширювалася, а відтак, популяризувалася як у межах держави, так і поза ними. У цьому контексті справедливою та обґрунтованою вважаємо позицію В. Горового стосовно того, що «реальний шанс швидкого входження в сучасні інформаційні технологічні процеси для культурно-освітніх закладів України вбачається в їх корпоратизації, об'єднанні базових інформаційних ресурсів, технічних і матеріальних можливостей...» [11, с. 320].

Список використаних джерел

1. *Ковальчук Г.* Критерії відбору книжкових пам'яток для першочергового поцифрування / Г. Ковальчук // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – К., 2010. – Вип. 28. – С. 141–148.

2. *Лобузін К.* Створення електронних колекцій книжкових пам'яток у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського (на прикладі почаївських стародруків) / К. Лобузін, Галина Ковальчук, Наталія Заболотна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – К., 2009. – Вип. 24. – С. 145–153.

3. *Ковальчук Г.* Колекція історичних листівок НБУВ і сучасні проблеми введення їх в електронний простір / Г. Ковальчук, Г. Губко, О. Тіхненко,

К. Лобузін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – К., 2011. – Вип. 31. – С. 259–274.

4. *Мыцык Ю. А.* Новые документы Б. Хмельницкого об антифеодальной борьбе народных масс на Украине и социальной политике гетманской администрации в период Освободительной войны украинского народа 1648–1654 гг. / Ю. А. Мыцык // Актуальные проблемы аграрной истории Украины. – Днепропетровск : ДГУ, 1980. – С. 135–153.

5. *Мыцык Ю. А.* Анализ источников по истории Освободительной войны украинского народа 1648–1654 гг. / Ю. А. Мыцык. – Днепропетровск : ДГУ. – 1983. – С. 64–74; Мыцык Ю. А. Анализ архивных источников по истории Освободительной войны украинского народа 1648–1654 гг. / Ю. А. Мыцык. – Днепропетровск : ДГУ. – 1988. – С. 54–71.

6. *Мицик Ю. А.* Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. / Ю. А. Мицик. – Дніпропетровськ : Дніпро, 1996. – 262 с.

7. *Калакура Я.* Українська історіографія : курс лекцій / Ярослав Калакура. – К. : Генеза, 2004. – 496 с.

8. Універсали Богдана Хмельницького 1648–1657 / упоряд.: Іван Крип'якевич, Іван Бутич ; НАН України, Ін-т історії України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Київ, 1998. – 383 с.

9. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687) / Матеріали до українського дипломатарію ; Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Наук. т-во ім. Шевченка, Центр. держ. іст. архів України. – Київ ; Львів. – 2004. – 1088 с. / упоряд.: Іван Бутич, Вячеслав Риневич, Ігор Тесленко. – Київ ; Львів, 2004. – 1088 с.

10. Документы эпохи Богдана Хмельницкого 1656 и 1657 гг., извлеченные из Главного Московского Архива Министерства Иностранных Дѣлъ. Собралъ И. М. Каманинъ. – Киевъ: Типографія Императорскаго Университета Св. Владимира, 1911. – С. 107–116.

11. *Горовий В.* Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / В. Горовий ; наук. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 360 с.

Стаття надійшла до редакції 21.07.2014.

Serhij Poltavec,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

RETROSPECTIVE DOCUMENTS ON THE HISTORY OF THE UKRAINIAN COSSACKS IN THE FORMATION OF THE NATIONAL INFORMATION SPACE

The Complex of the primary sources on the history of Ukrainian Cossacks is analysed. Prospects of the filling, expansion and popularization of sources on the history of Ukrainian statehood both within national information space and out of it are traced.

Keywords: national informative space, the Ukrainian cossacks, hetman power, original sources.

Сергей Полтавец,

канд. полит. наук, ст. науч. сотр. отдела обслуживания информационными ресурсами НЮБ Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского

РЕТРОСПЕКТИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ ПО ИСТОРИИ УКРАИНСКОГО КАЗАЧЕСТВА И ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА

Прослеживаются перспективы наполнения, расширения и популяризации источников по истории украинской государственности как в рамках национального информационного пространства так и вне его.

Ключевые слова: национальное информационное пространство, украинское казачество, гетманская власть, первоисточники.